

LUPTA MASELOR MUNCITOARE DIN JUD. PRAHOVA CONDUSE DE P.C.R. ÎMPOTRIVA FASCISMULUI ȘI A PERICOLULUI DE RĂZBOI, PENTRU DREPTURI ȘI LIBERTĂȚI DEMOCRATICE, ÎNTRE ANII 1938—1940

de IULIA STĂNESCU

În ansamblul general al luptelor din România împotriva pericolului fascist și al războiului, un loc aparte l-a ocupat și lupta maselor muncitoare, a tuturor forțelor patriotice, antihitleriste din județul Prahova, în frunte cu comuniștii, pentru drepturi și libertăți democratice, independență națională și integritate teritorială între anii 1938—1940.

Pe baza programului și a indicațiilor C.C. al P.C.R., organizațiile de partid din Prahova au desfășurat o serioasă activitate de propagandă, răspîndind numeroase manifeste comuniste la Ploiești, Vălenii de Munte, Cîmpina și în alte localități din județ.

Este semnificativ în acest sens manifestul editat de Partidul Comunist Român, secția din Prahova, adresat cetățenilor prahoveni cu ocazia zilei de 1 Mai 1939, în care se arătau intențiile Germaniei hitleriste de a acapara economia țării noastre. Subliniind însemnătatea zilei de 1 Mai, în manifest se spunea: „1 Mai este ziua cînd muncitorimea își afirmă solidaritatea pentru o viață mai bună. În ziua de azi cel mai mare pericol pentru muncitorimea din România, pentru întregul popor... este pericolul de agresiune a hitlerismului... Muncitorimea română și toți cetățenii acestei țări trebuie să vegheze ca planurile de cucerire a hitlerismului să se sfărme de hotărîrea fermă a poporului de a apăra integritatea și independența țării...”¹. Condamnînd pactul economic din 23 martie 1939, încheiat cu Germania hitleristă, arătînd că acesta „înseamnă subjugarea economică prin care nemții devin stăpîni pe bogățiile naturale ale țării noastre...”, manifestul P.C.R. din Prahova adresează un vibrant apel către cetățenii și tovarășii prahoveni, prin care îi cheamă la luptă: „pentru a salva țara de pericolul subjugării străine, pentru arestarea imediată a agenților hitlerişti, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru alianță cu toate țările care sînt gata să intre în frontul păcii, contra statelor agresoare, pentru alianță cu Uniunea Sovietică...”². „Muncitori și cetățeni — se spunea în manifest — trebuie să ne unim cu toții într-un front patriotic de apărare al fruntariilor și independenței țării noastre”³.

Manifestul, semnat „Partidul Comunist din Prahova”, se încheia cu lozincile: „Trăiască 1 Mai, ziua de solidaritate internațională a celor ce muncesc! Jos agresiunea fascistă! Jos asupritorii națiunilor! Jos asuprirea muncitorească!”⁴.

Iată deci că la o asemenea vibrantă chemare era firesc să răspundă cu tot elanul masele muncitoare din Prahova în frunte cu comuniștii, care au desfășurat în această direcție o serioasă activitate de propagandă.

Relevăm în acest sens o notă informativă din 31 mai 1939, însoțită de cinci manifeste comuniste, care a fost adresată de Prefectul județului Prahova rezidentului regal al ținutului Bucegi-București⁴. Prin această notă se comunica faptul că, în noaptea de 31 mai 1939, în urma măsurilor luate de personalul biroului de

¹ Muzeul de istorie și arheologie al județului Prahova, fond I.C., dos. 3/1934—1944, f. 32.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Arh. St. Ploiești, fond nr. 114, dos. 9/1939, f. 16—17.

siguranță, au fost arestați Popescu Gheorghe și Samoilă Nicolae, ambii de profesie cismari, domiciliați în Ploiești, „în momentul cînd aruncau pe străzi și în curțile locuitorilor manifeste comuniste, date în numele C.C. al P.C.R. și intitulate «Către poporul român, muncitori, țărani, intelectuali, femei și tineri»»⁵. Asupra celor doi s-au găsit circa 500 de manifeste de acest gen, aceștia urmînd să fie deferiți Consiliului de război din Brașov.

Partidul Comunist Român a dat cuvînt de ordine comuniștilor și socialiștilor să intre în bresle și să acționeze în interiorul acestora, pentru a le transforma în organizații de luptă ale clasei muncitoare, ce mențineau principiul și criteriile de organizații sindicale, drept de organizare la întruniri, de reprezentare a muncitorilor în fața patronului etc. Profitînd de cadrul lor organizatoric, pentru a desfășura activitatea antifascistă și antirăzboinică, P.C.R. a reușit să dobîndească o influență preponderentă în bresle, în fruntea comitetelor de bresle în Prahova aflîndu-se comuniști, socialiști, muncitori neorganizați politic, care se pronunțau în favoarea unității de acțiune a clasei muncitoare, ele însele constituind adevărate organe ale frontului unic. Acționînd în spiritul unității, clasa muncitoare a reușit să transforme un mare număr de bresle în organe active pentru apărarea intereselor ei economice și politice. Exemplul breslelor din județul Prahova este în această privință elocvent, comuniștii prahoveni au pătruns în interiorul breslelor unde au antrenat muncitorii la lupta pentru revindicării economice și politice.

Ilustrativ pentru activitatea desfășurată de comuniștii prahoveni în perioada dictaturii regale 1938—1940, sub semnul unității de acțiune a tuturor maselor muncitoare prahovene, a întregului popor, împotriva pericolului fascist, pentru apărarea independenței naționale, este un document reprezentînd de fapt o dare de seamă din 28 iulie 1939 „asupra stării de spirit din punct de vedere economic, social și politic”, întocmit de Inspectoratul muncii din Ploiești (pe luna iunie 1939)⁶. Menționîndu-se o serie de adunări de breaslă ținute de lucrătorii tăbăcari și cismari, funcționarii comerciali din magazine, muncitorii constructori, lucrătorii lem-nari, „la care s-a protestat împotriva exploatării muncitorilor, cerîndu-se încheierea contractelor colective de muncă, respectarea zilei de lucru de 8 ore, a legii repaosului duminical”, deci soluționarea diverselor revendicări muncitorești, intensificarea organizării muncitorilor; se arată printre altele și faptul că lucrătorii metalurgiști întruniți în ședința de breaslă sub președinția lui Constantin Mănescu — „cunoscut ca făcînd parte din mișcarea comunistă”, au discutat chestiuni privind intensificarea organizării lor⁷. În document se precizează faptul că: „s-a observat pătrunderea în mijlocul acestei bresle, ca și în altele, a unor comuniști cum este Dumitru Șerban, care a întrerupt de foarte multe ori discuțiile spunînd că: «mizeria în lumea muncitoare este foarte înaintată»»⁸. În același document se arată că breasla muncitorilor din industria pielăriei și încălțămîntei din ținutul Bucegi*, filiala Ploiești, a hotărît să înainteze un memoriu ministrului muncii, Mihail Ralea, printr-o delegație condusă de cismarul Marin Răduță (secretar al acestei bresle) „cunoscut comunist din orașul Ploiești, care în cuvîntările sale de breaslă îndeamnă pe muncitori la grevă, spunînd că numai așa se poate ajunge la satisfacerea revendicărilor muncitorești”⁹. Între revendicările înscrise de muncitori în acest memoriu amintim: mărirea salariilor, construirea unei băi, a unei cantine populare muncitorești pe cheltuiala patronilor, aprovizionarea cu lemne, recunoașterea delegaților pe ateliere, angajarea muncitorilor să se facă cu consultul delegaților, obligativitatea patronului de a da de lucru muncitorilor, încheierea unui contract colectiv de muncă etc.”¹⁰.

La capitolul „situație politică” același document subliniază faptul că: „în ultimul timp s-a remarcat începutul unei acțiuni de propagandă comunistă în rîndurile muncitorilor din marile stabilimente industriale”, specificîndu-se că: în timpul alegerilor de la 1 și 2 iunie s-au răspîndit în oraș manifeste comuniste, prin care se aduc critici actualului guvern, considerat un regim al dictaturii regale,

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, dos. 9/1939, f. 162—164.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Județul Prahova făcea parte din ținutul Bucegi.

¹⁰ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

ce prin noua lege electorală, a adus o grea lovitură poporului, răpindu-i libertatea de a-și alege reprezentanții săi în parlamentul țării“...¹¹.

Această activitate de propagandă comunistă s-a desfășurat pe fundalul existenței unor profunde și ample frământări ale maselor muncitoare din județul Prahova, al unei serioase stări de spirit de nemulțumire, generată de înrăutățirea situației materiale, de agravarea considerabilă a exploatării maselor largi, de intensificarea terorii antimuncitorești, împotriva forțelor revoluționare și democratice.

Documentele existente atestă această stare de lucruri și în județul Prahova, situație care a generat numeroase conflicte de muncă și acțiuni greviste. Cele mai multe din acestea au la bază înrăutățirea situației materiale a lucrătorilor generată de: „scumpirea crescândă a obiectelor de primă necesitate, care a provocat un dezechilibru simțitor între posibilitățile și necesitățile materiale ale tuturor salariaților“, așa după cum precizează un document din 16 noiembrie 1939¹², referitor la înrăutățirea situației materiale a lucrătorilor de la rafinăria Brazi. În același document se arată că: „această scumpire păstrează o tendință de permanentizare“, prezentându-se spre edificare un tablou de prețuri comparativ din luna septembrie 1939, față de cel al zilei la Ploiești.

Alimente	septembrie	Azi	Spor	
Piine	7—9 lei	8—10 lei	1 leu	10— 15 ⁰ / ₀
Carne de vacă	24 „	30—32 „	6—8 lei	25— 33 ⁰ / ₀
Carne de porc	34—36 „	44—48 „	10—12 „	30— 33 ⁰ / ₀
Untură	46 „	64 „	18 „	39 ⁰ / ₀
Untdelemn (indigen)	28 „	52 „	26 „	93 ⁰ / ₀
Orez	24—30 „	48—50 „	20—24 „	80— 83 ⁰ / ₀
Unt	90 „	140 „	50 „	55 ⁰ / ₀
Brinză	32—40 „	44—56 „	14—16 „	40— 43 ⁰ / ₀
Mălai	3—3,5 „	6 „	2,—3,5 „	83—100 ⁰ / ₀
Fasole	10 „	20—24 „	10—14 „	100—140 ⁰ / ₀
Făină	9—12 „	15—18 „	6 „	50— 67 ⁰ / ₀
Cartofi	1,50—2 „	3— 4 „	1,50—2 „	100 ⁰ / ₀

Imbrăcăminte	septembrie	Azi	Spor	
Stofe de lână	—	—	—	60 ⁰ / ₀
Pinzeturi	—	—	—	100 ⁰ / ₀
Încălțăminte	400—500 lei	600—800 lei	200—300 lei	50—60 ⁰ / ₀
Pingele, locuri	90—100 „	150—160 „	60 „	60—67 ⁰ / ₀ ¹³

Această scumpire evidentă, care la unele articole depășește 50⁰/₀, a creat lucrătorilor și funcționarilor cu salarii mici situații imposibile, cărora aceștia nu le-au putut face față (mai ales în perioada de aprovizionare pentru iarnă), contractând împrumuturi care i-au încărcat și mai mult: „din această cauză randamentul lor în muncă se resimte, iar lipsurile tot mai mari provoacă o stare de nemulțumire foarte explicabilă“¹⁴, se arată în document. Nemulțumirile muncitorilor mai sînt determinate și de concedierile ce s-au făcut în întreprinderile din Ploiești și din celelalte localități ale județului. Astfel, o notă informativă din 17 mai 1938 relevă faptul că: „muncitorii de la societățile petrolifere sînt agitați din cauza concedierilor ce se fac de către societățile «Astra Română» și «Creditul Minier»“¹⁵. Lucrătorii de la societatea „Creditul Minier“ Brazi sînt nemulțumiți „de

¹¹ Ibidem.

¹² Arh. St. Ploiești, fond 151, dos. 74/1939, f. 187—188.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Arh. St. Ploiești, fond 114, dos. 13/1938, f. 80, 81.

felul cum direcțiunea acestei societăți înțelege să concedieze lunar câte 10—20 lucrători, așa că, cu încetul îi ajunge rindul pe fiecare dintre ei și când ajung în pragul iernii se văd pe drumuri fără servicii și fără pîine, pentru a-și putea întreține familia¹⁶. De asemenea, aceste nemulțumiri au mai fost provocate și de reducerea salariilor.

O adresă din 1 iunie 1938 a Prefecturii județului Prahova către Inspectoratul Muncii Ploiești informează că: „muncitorii de la societatea «Unirea» sînt nemulțumiți și agitați din cauză că societatea nu le mai poate plăti salariile în zilele de sărbătoare¹⁷. Muncitorii de la societatea „Româno-Americană” sînt agitați pentru noile impozite pe salariu, iar cei de la Atelierele mecanice ale Societății „Concordia” pun la cale o grevă generală, la plata primului salariu, adică la 4 iunie 1938, pentru faptul că s-au majorat impozitele pe salarii, voind a protesta și cere mărirea salariului la oră și respectarea celor opt ore de lucru¹⁸. Nota informativă a Inspectoratului Muncii, Ploiești din 8 august 1938 consemnează agitațiile din rindul laboranților și distilatorilor de la societatea „Astra Română” pentru motivul că „direcțiunea a dat dispozițiune ca această categorie de salariați să fie retribuiți pe viitor cu ziua, iar nu cu salarii lunare ca pînă acum¹⁹. Desigur că asemenea situații constituie și cauza izbucnirii unor greve, ca de exemplu aceea a lucrătorilor de la fabrica de cherestea „Drajna”, unde „cei 120 de lucrători au declarat grevă la 31 martie, cerînd să li se majoreze salariile și reducerea orelor de lucru²⁰”.

Numeroase documente confirmă o asemenea stare de lucruri existentă în întreprinderile și rafinăriile din Ploiești și celelalte localități din județul Prahova, situație care a dus la declanșarea unui mare număr de conflicte de muncă și acțiuni greviste. Edificatoare în acest sens sînt dările de seamă ale Inspectoratului Muncii din Ploiești, care consemnează o serie de conflicte de muncă ce au avut loc la societatea „Unirea” și Cazinoul Sinaia (cu 89 de salariați)²¹, la societatea „Unirea” — Schela Țintea (cu 738 de salariați), la societatea Sargo și rafinăria „Astra Română” din Ploiești, la fabrica de textile „Dorobanțul”. O astfel de dare de seamă, din iunie 1938, menționează că la această dată numărul lucrătorilor concediați de la întreprinderile industriale din județ era de 542 lucrători, iar al șomerilor de 632²¹. Șomerii cei mai mulți se găseau la Ploiești 285, la Telega-Mislea erau 46, la Cîmpina 132, la Băicoi-Țintea 40, Comarnic-Breaza 40, Boldești-Podeni 32, Azuga-Bușteni 126, la Moreni-Florești 80, în alte localități din județ, cu o industrie mai slab dezvoltată, erau 49 de șomeri²⁴.

Din darea de seamă a Inspectoratului Muncii Ploiești, pe luna august 1938, rezultă că au mai avut loc 46 conflicte de muncă; în cursul acestei luni numărul lucrătorilor concediați erau de 1060, iar cel al șomerilor ajunsese la 806. Aceștia se aflau în următoarele localități: Ploiești 316, Telega-Mislea 68, Cîmpina 32, Băicoi-Țintea 48, Comarnic-Breaza 52, Moreni-Florești 80, Boldești-Podeni 46, Azuga-Bușteni 30, alte localități 124²⁵.

Documentul menționează faptul că: „cele mai numeroase concedieri de personal s-au făcut la întreprinderile petrolifere: «Astra Română», «Unirea» și «Creditul Minier», concedierile avînd la bază micșorarea producției de țiței²⁶”.

În cursul lunii octombrie 1938 sînt consemnate conflicte colective de muncă în fabrica de textile „Dorobanțul” din Ploiești (cu 530 lucrători) și alte 33 conflicte individuale, numărul muncitorilor rămași fără lucru în cursul acestei luni mărindu-se cu încă 162 lucrători²⁷. Chestura Poliției municipiului Ploiești raporta Prefecturii la 8 mai 1939 că, pe data de 3 mai, muncitoarele de la fabrica „Dorobanțul” au refuzat intrarea la lucru pe motivul că delegația care s-a prezentat

¹⁶ Ibidem, f. 96.

¹⁷ Ibidem, f. 83.

¹⁸ Ibidem, f. 77.

¹⁹ Ibidem, f. 79.

²⁰ Ibidem, f. 96.

²¹ Ibidem, dos. 18/1938, f. 79, 80.

²² Ibidem, dos. 66/1938, f. 284.

²³ Ibidem, dos. 19/1938, d. 165.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, dos. 66/1930, f. 284.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem, dos. 78/1938, f. 195.

conducerii fabricii pentru a cere mărirea salariilor a plecat fără nici un rezultat²⁸. Alte conflicte importante au mai fost în anul 1939, la „Fero-Email”, rafinăria „Xenia”, societatea „Dacia Română”²⁹. În anul 1940 conflictele s-au înmulțit și au căpătat amploare. Astfel au fost conflictele de la rafinăria „Astra Română”, „Vega”, „Orion”, fabrica de ciment din Comarnic, la „Columbia”, schela „Bordeanca”, exploatarea Capșa, la Boldești-Hîrsa, Poenăreanca, Buștenari și tăbăcăria Traian Popescu din Ploiești³⁰.

Prin frecvența, combativitatea și prin marea număr de muncitori participanți, conflictele de muncă din județul Prahova în anii dictaturii regale au constituit una din principalele forme de manifestare a împotrivirii clasei muncitoare din județul Prahova față de politica dictaturii regale. Totodată, ele au contribuit la dezvoltarea conștiinței solidarității proletare, au propagat în rândurile muncitorilor comuniști, socialiști, social-democrați, organizați și neorganizați, ideea de front unic.

Deși dizolvarea partidelor și organizațiilor muncitorești de către dictatura regală în martie 1938 a creat noi piedici în calea luptei maselor muncitoare, totuși, în ciuda acestui fapt, au avut loc în perioada anilor 1938—1940 numeroase întruniri și manifestații revoluționare ale oamenilor muncii din județul Prahova și din întreaga țară, îndeosebi cu ocazia zilei de 1 Mai. Întruniri muncitorești cu ocazia zilei de 1 Mai au avut loc în majoritatea orașelor din țară și la Ploiești, ele având un profund caracter antifascist și antirăzboinic, pentru apărarea independenței și suveranității naționale. Și la Ploiești, ca și în capitală și în celelalte orașe ale țării, muncitorimea organizată de comuniști a demascat politica dictaturii regale, arătând situația grea a maselor muncitoare, ca rezultat direct al ofensivei patronale asupra nivelului de trai, salariile de mizerie în raport cu creșterea necontenită a prețurilor, lipsa de ocrotire socială și de protecție a muncii, încălcarea drepturilor și libertăților democratice. Pe lângă revendicările economice specifice muncitorilor din diferite întreprinderi, participanții au subliniat necesitatea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare, în vederea luptei cu succes împotriva fascismului și a pericolului de război³¹.

În condițiile creșterii pericolului fascist, ale extinderii agresiunii hitleriste care puneau în primejdie integritatea teritorială a României, independența ei, Plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939 a stabilit drept sarcină primordială concentrarea eforturilor „pentru înfăptuirea grabnică a frontului unic, a frontului popular antifascist și a unui larg front al forțelor patriotice, capabile să impună un guvern de salvare națională”, de apărare a unității naționale a poporului român³².

Este meritul deosebit al Partidului Comunist Român, care dăd dovadă de profund atașament față de popor, de continuator al celor mai înalte tradiții patriotice și revoluționare, a înțeles să desfășoare în perioada ulterioară o intensă activitate politică de masă împotriva fascismului, a Germaniei hitleriste, pentru apărarea suveranității și independenței naționale.

O pagină de înălțător patriotism au înscris comuniștii prin participarea în primele rânduri ale manifestațiilor și demonstrațiilor împotriva odiosului dictat de la Viena, impus României la 30 August 1940 de Germania hitleristă și Italia fascistă, prin care partea de nord a Transilvaniei era ruptă din trupul țării, fiind crotopită de Ungaria horthistă.

Manifestații populare s-au desfășurat în toate marile centre ale țării, printre care și Ploiești, unde au avut loc numeroase acțiuni greviste, ca și în o serie de localități din județul Prahova: Azuga, Bușteni, Sinaia și Ploiești³³.

²⁸ Ibidem, f. 76.

²⁹ Arh. St. Ploiești, Fond : Inspectoratul Muncii Ploiești, dos. 12, f. 3 ; dos. 17/1938—1940, f. 5.

³⁰ Ibidem, dos. 27/1940, f. 5 ; dos. 30/1940, f. 20, dos. 26/1940, f. 2 ; dos. 36/1940, f. 3 ; dos. 37/1940, f. 11.

³¹ „Lumea nouă”, nr. 19 din 7 mai 1939.

³² Gh. Țuțui, A. Petric, *Frontul Unic Muncitoresc*, Edit. politică, București, 1971, p. 46.

³³ Arh. St. Ploiești, Fond Prefectura județului Prahova, dos. 14/1940, f. 72.

Prin amploarea și caracterul lor antifascist, acțiunile revoluționare desfășurate în județul Prahova în perioada anilor 1938—1940 s-au integrat organic în ampla mișcare revoluționară din întreaga țară, de luptă împotriva pericolului fascist și a războiului.

În împrejurările în care situația internațională se agrava tot mai mult, iar norii războiului deveneau tot mai amenințatori, valul grevelor din anii 1938—1940, urmărind apărarea intereselor oamenilor muncii, capătă un tot mai pronunțat caracter politic, orientându-se împotriva fascismului și a războiului, pentru salvarea libertăților democratice ale maselor, a intereselor naționale ale țării³⁴.

Politica de cedare și capitulare în fața Germaniei pe plan internațional, cit și politica antinațională a cercurilor celor mai reacționare din România au deschis calea aservirii complete a țării de către Germania hitleristă.

Dictatul de la Viena și apoi intrarea trupelor germane în țara noastră, cu acordul dictaturii militarofasciste, în care Garda de Fier avea rolul dominant, au dus, de fapt — după cum se arată în Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism — la ocuparea României de către armatele hitleriste³⁵.

**LA LUTTE DES MASSES OUVRIÈRES DU DEPARTEMENT
DE PRAHOVA SOUS LA DIRECTION DU PARTI
COMMUNISTE ROUMAIN CONTRE LE FASCISME ET
CONTRE LE DANGER DE LA GUERRE, POUR LES
DROITS ET LIBERTÉS DEMOCRATIQUES, ENTRE LES
ANNÉES 1938—1940**

R é s u m é

L'ouvrage se réfère à certaines actions des masses ouvrières du département de Prahova dirigées par le Parti Communiste Roumain, pour les droits et les revendications démocratiques, contre le fascisme et contre le péril de guerre.

La mécontentement de la classe ouvrière a été déterminé par l'aggravation de la situation matérielle des travailleurs, par la baisse des paies, par la hausse des prix des articles de première nécessité, par le grand nombre de congédiements et d'autres.

Cette situation a eu pour effet le déclenchement de nombreux conflits et actions grévistes entre 1938—1940, qui par la fréquence, par la combativité et par le grand nombre de participants ont constitué l'une des principales formes de manifestation de l'opposition de la classe ouvrière du département de Prahova envers la politique de la dictature royale. Tous les conflits et les actions grévistes ont été accompagnées par de nombreuses réunions et manifestations révolutionnaires des travailleurs du département de Prahova, dans plusieurs localités et ayant un profond caractère antifasciste et antiguerrier, pour la défense de l'indépendance et de la souveraineté nationale.

³⁴ Nicolae Ceaușescu, *Expunere privind rolul și sarcinile Frontului Unității Socialiste în înlăptuirea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, a politicii externe a României de colaborare și pace — 23 mai 1974, în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, voi. 10, Edit. politică, București, 1974, p. 241.*

³⁵ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, în voi. Congresul al XI-lea al P.C.R., Edit. politică, București, 1975, p. 627, 635.*